

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

VII. De Decimis Novalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

97. Dubium non minus practicum est tertio, an laici decimas praescribere etiam contra laicos non possint. Non posse, evincere videtur defectus possessionis necessariae ad omnem praescriptionem. *l. & Reg. Sine possessione cit.* Nihilominus ex communi DD. sententia locus est distinctioni; vel enim decimae in laicos canonice & non solum ad tempus, sed perpetuo & omnino irrevocabiliter aliquando translatae sunt, vel non? Si posterius hoc, eas etiam contra laicos praescribi non posse, omnino evincit defectus 98. possessionis. Si prius, eas contra hos praescribi posse, cum Felino in *c. Causam cit. n. 4.* verius defendunt Gutierrez *Lib. 1. Practic. q. 15. n. 7.* Moneta *de Decimis, cap. 5. n. 118.* Barbosa in *c. Causam cit. n. 5.* Zaccius *ad hanc Rubr. n. 52.* & Engel *ibid. §. 2. n. 20.* Ratio est partim; quod per huiusmodi concessionem a spiritualis officii titulo omnino avulsae & decimarum proprie acceptarum naturae amissae, rebus laicorum patrimonialibus accessisse videantur: partim vero; quod hoc casu earum praescriptio nullum aut vix ullum praedictum afferat Ecclesiae: ad quas, quia non facilius quam aliae laicorum res & bona rediturae sunt, parum refert, an apud hunc vel alium laicum existant. Quae causa est, cur hoc casu a laicis possideri posse videantur; cum mutata natura bonis laicorum patrimonialibus ac prophanis accenseantur, ut notat Barbosa in *c. Statuto 2. in 6. n. 12.* Unde

de ipsis perinde, ut de aliis bonis propriis disponere valebunt, Gutierrez *cit. q. 15. n. 7.* & Barbosa in *c. Prohibemus cit. n. 7.*

99. Casu tamen, quod ejusmodi decimae laicorum donatione aut alia via ad Ecclesiam reversae, eisque incorporatae sunt, ab istius Praelato in laicos perinde, ut aliae a titulo spirituali & Ecclesiae in laicos nunquam translatae, transferri sine Sedis Apostolicae auctoritate amplius non possunt; quod primariam naturam reassumant: & propterea earum in laicos alienationi obstat prohibitio Conciliorum Turonensis ac Lateranensis, *can. Decimas & c. Prohibemus cit. & Extravag. Ambrosiae, de Reb. Eccles. alien.* Ita Oldradus *Consil. 92. n. 2.* & ferè quotquot, decimas a valallo mortuo ad Ecclesiam reversas denuo infeudari a Praelatis non posse, docent cum Covarruvia *cit. cap. 17. n. 5.* Menochio *Lib. 6. Praesumpt. 86. n. 3.* & Fachineo *Controvers. Lib. 7. cap. 72.* ad mentem S. Ludovici, qui omnes decimas ad Ecclesiam reversas amortizari, lege Regia declaravit 1277. apud Rebuffum *cit. q. 10. n. 54.*

ARTICULUS VII.
De Decimis Novallium,
SUMMARIUM.

- 100. *Novalis nomen laicè & impropridè*
  - 101. *Propriè & strictè,*
  - 102. *Et strictissimè sumi potest:*
  - 103. *Et ita solet in Privilegiis, Regulares eximentibus à solutione decimarum.*
  - 104. *Laicè sumptum Novale non variat jus decimarum.*
- E e e 105. Ha

105. *Has ex propriè sumpto Novale percipit Parochus :*
 106. *Non tamen ab exemptis ab earum solutione ex propriis pradiis.*
 107. *Parocho debentur decima Novallium, licet veteres ex privilegio laici,*
 108. *Imò etiam Monasteria percipiant :*
 109. *Nisi his parochia sint unita.*
 110. *Prescriptio decimarum, ex Novallibus provenientes non comprehendit :*
 111. *Nonnulli casibus exceptis.*
 112. *Qua in re varia, & servanda est locorum Consuetudo.*

100. **N**ovale nomen non eandem semper in Jure, & usu etiam, significationem habet, *c. Quid per Novale 21. de V. S.* aliquando enim, sed latè & impropriè, fundum cultum quidem, sed jam alios, quàm antè dederat, fructus proferentem : ut si ex prato ager, ex horto vinea fiat, vel piscina unò alteròve annò conseratur : vel terram proficissam, quæ annò cessavit, *l. Sylva 30. §. 2. ff. de V. S.* Aliquando, strictiùs & propriè significat *Agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, vel sulcus aut aliud indicium, quòd aliquando cultus fuerit, ut dicitur c. cit.* sive terra aut fundus, qui, cum priùs esset omnino sterilis, humana industrià redactus est ad culturam, *vg. si excisa sylvæ, arborum stipitibus & radicibus evulsis, dumetis ac sentibus extirpatis vel exultis, vel locus palustris exsiccatu in agri aut vineæ formam sit redactus, l. §. fin. ff. de Termino mo-*
 101. **ro.** Demum aliquando Novale accipitur strictiùs pro fundo ab hominum memoria inculto, & ad culturam redacto, ex quo Ecclesia Parochialis nullos aut valde exiguos fructus decimarum

nomine percipit, *c. cit.*
 Postremò hòc modò Novale accipitur in privilegiis Apostolicis, quibus decimis ex Novallibus solvendis immunitas concessa est locis Religiosis, secusdum decisionem *c. cit.* cum, si ex sylvæ vel loco pascuo, ab hominum memoria non culto, Ecclesia Parochialis socialis æstimationis proventus decimarum nomine percipisset, ex eo postea in agrum aut vineam redacto decimæ solvendæ à Religioso loco sint, non obstante privilegio, ipsum à solvendis Novallis decimis eximente; quòd privilegium accipiendum sit; ut eò Parochia non præjudicetur, ut *in 2. c. novat. Hostien. in fine & Panorm. n. 2.*

Primò autem modò sumpta Novallia pro talibus in materia & jure decimarum non habentur; ideòque seclusà consuetudine & conventionè is, qui decimas ex aliquo fundo de fœno & frumento percipit, de vino ex vitibus in eo plantato postea collectorum, eas percipere debet, *c. Commissum 4. ubi Panorm. n. 1. Rebuffus de Decimis q. 6. n. 33. Grotierrez Q. Canon. Lib. 2. cap. 21. n. 17. & Barbola in c. cit. n. 4.* Ratio est partim; quia, licet ita materet terra qualitas & usus seu cultus, quoad substantiam tamen immutata & eadem est, quæ ad decimas ex fructibus, non certis generis, sed quibuscunque ex ea colligendis, solvendas fuit obligata, *c. cit. & in tua 30.* partim verò; quia, si qualitate seu usu terræ mutato de novo genere fructuum, novò ejus cultu productorum, decimæ solvendæ non essent præstatorum, in illius domini vel possessoris potestate foret, istum jure in ea quæsito pro suæ voluntatis arbitrio privatè, contra *Reg. Id quod nostrum est 11. ff. de R. l. cum terræ ulum cultumque pro li-*

aliter mutare & ex prato agrum, ex isto vineam vel hortum facere, Ecclesiam vel alio, cui fundus ad decimas obligatus est, non requisitò, possit, ut probè observant *citt. Panormit. n. 2. Rebuffus n. 35. & Azor p. 1. Instit. lib. 7. cap. 24. q. 10.*

105. Ex secundò modò & propriè acceptis Novalibus provenientes decimæ, Jure communi spectato, præstandæ sunt Parocho vel Ecclesiæ Parochiali, intra cujus fines illa exurgunt, *c. Quoniam 13. & c. Cum contingat 29.* quia sunt Reales sive prædiales; cum sint onus ipsius terræ seu fundi. Si Novalia exurgerent in loco, intra dioccesim quidem, sed intra nullius Parochiæ fines sito, ex ipsis decimæ solvendæ essent Episcopo, juxta dicta *n.*

73. Unde
106. Dubium oritur primò, an Parocho vel Episcopo Novalium decimæ etiam debeantur à Religiosis, qui ab iis de propriis prædiis & fundis, quos propriis manibus vel sumptibus colunt, solvendis sunt exempti. Affirmant *citt. Rebuffus q. 14. n. 29. & Gutierrez cap. 21. n. 131.* quòd, cum hujusmodi privilegium tendat in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, accipiendum sit strictè, & ad Novalia non extendendum. Sed hac in re, sicut extensioni nullus locus, sic eà opus non est; ut Religiosos ejusmodi privilegio à Novalium decimis exemptos asseramus; cum enim Novalia etiam propria prædia, sive istorum pars & fundi sint, eò ipsò; quòd propriis manibus seu sumptibus excolantur, ut ea privilegium afficiat, nullà opus est extensione; quòd verbis ejus propriè acceptis sint comprehensa, ut non obscure insinuat *c. Ad audiendam 12.* ex cujus decisione Cisterciensibus indultum privilegium, ne de laboribus, quos propriis manibus & sumptibus excolunt, aliquis decimas ab ipsis exigat, Novalium & alias decimas

omnes comprehendit. Cujus ratio ulterior est; quia in concessione, facta per verba generalia & indefinita, comprehenduntur omnes species & partes, quas eorum propria significatio includit, *arg. l. 1. §. 3. ff. de Aleatoribus, duo Barbosa, Petrus in l. Quia tale 13. ff. Solutio maritim. n. 37. Augustinus in c. cit. n. 4. Ita Panormit. in c. cit. num. 1. Decius Const. 113. n. 6. Suarez Tract. 2. de Relig. lib. 1. cap. 19. n. 4. & 17. & Zoëlius ad hanc Rubr. n. 58.*

Dubium secundò est, an Novalium decimæ Parocho etiam debeantur, quando decimas, intra ejus Parochiæ fines provenientes, ex privilegio percipit alia Ecclesia vel Monasterium. Qua in re ante omnia præ oculis habendus est privilegii tenor & mens Papæ id concedentis. In dubio de concedentis mente, ipsis etiam Novalium decimæ adstrui videntur ab Innocentio III, cujus ad Monasterii S. Columbæ, privilegio Apostolicò decimas in certis Parochiis obtinentis, Abbatem rescriptum est, *Cum tibi, quòd majus est, sit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terræ Parochiarum tuarum cum integritate percipias, de Novalibus eas percipere satis potes; quia, ubi majus conceditur, minus concessum videtur.*

Nihilominus cum Rebuffo *q. 14. n. 108. 29. Covarruvia Lib. 1. Var. cap. 17. n. 13. Gutierrez cit. cap. 21. n. 120. & c. cit. Suarez cap. 23. n. 6.* ejusmodi privilegio, etiam Ecclesiis extraneis & Monasteriis concessò, Novalium decimas comprehendendi, communis DD. sententia & meritò negat, propter textum *c. Statutò 2. in 6. cujus pr. & §. Statuimus, Alexander IV.* Privilegium percipiendi decimas Novalium (aliis, quàm Cisterciensibus & Carthusianis indultum) pro ea parte, quæ veteres ex indulto Apostolicò (decimas

Novalium utique nondum tribuente; cum, si has quoque tribueret, minimè necessaria, imò frustranea esset imploratio alterius privilegii super decimis Novalium) concessæ eos contingunt, ultra istarum medietatem non extendi, declarat: etiamsi tempore impetrationis istæ sive veteres decimæ ultra medietatem, imò totaliter perciperentur. Rationem reddit; quòd verisimile non sit, Sedem Apostolicam, si de veterum plena vel majori perceptione informata fuisset, eas in Parochialium Ecclesiarum præjudicium totas vel ultra dimidiam partem fuisse concessuram. Unde indubitè inferitur, privilegio percipiendi decimas intra alienæ Parochiæ fines, extraneis Ecclesiis & Religiosis simpliciter concessò, Novalium decimas, si earum mentio non fiat, concessas non intelligi. Ratio est; quia hujusmodi privilegia, sicut laicis, sic etiam Religiosis & Ecclesiis concessa, tanquam odiosa, restringenda sunt; cum cedant in præjudicium Ecclesiarum Parochialium, super decimis, ex prædiis ac fundis intra earum fines sitis provenientibus, intentionem fundatam habentium in Jure communi.

109 Neque huic decisioni adversatur *e. Ex parte cit.* relatum Innocentii rescriptum; quia eò declaratum decimas percipiendi privilegium Juri communi consonum potius quàm contrarium fuit; cum fuerit de decimis Parochiarum, S. Columbæ Monasterio per unionem incorporatarum, ut *e. cit.* clarè insinuat verbis, *Parochiarum tuarum*: & decimas ex prædiis intra earum fines sitis percipiendi jus, quòd ex Episcopi assignatione non Canonica Ecclesiæ extraneæ Canonici fruebantur, Monasterio restitutum fuerit concessione Apostolicà: cuius interpretationem reddens Innocenti⁹, eà Novalium quoque decimas recupera-

tas; ac proinde specialem istarum impetrationem minimè necessariam esse, rescriptit *e. Ex parte cit.* quòd Novalium decimæ Jure communi pertineant ad Ecclesias Parochiales: quæ ratio redditur à ipso Papa in *e. cit.* plenè lectione à *cit. Buffo n. 8.* relata & *e. Cùm contingat* unde idem declaratur, ut cum *cit. Suarez n. 6. & 7.* notat Barbosa in *e. cit. n. 6.*

Neque hac in re paritas est cum privilegio decimas ex propriis prædiis non solvendi, ad decimas Novalium extendente; quia hoc spectat à vi verborum magis universale est propter abolitionem negationem, quam includit; ut ad Novalium decimas comprehendat potius, quàm ad eas extendatur, Suarez l. 1. 104. & Pirrhing ad hanc Rubr. n. 104.

Multò minus quàm vi privilegii Novalium decimas, in aliena Parochia emergentes, percipit Ecclesia vel Monasterium, in quod veteres decimæ translata sunt ratione laicorum, *e. Sciantis cit. §. 1.* etiamsi isti eas possederint iustè; cum tamen decimas Novalium non perciperent laici vi infeudationis vel privilegii Apostolici; quòd his in dubio præterea detaxat seu veteres decimæ concessæ cessantur, has etiam solas in Ecclesiam vel Monasterium transtulerunt; cum necesse plus juris transferre valeat in alium, quàm ipsi competeat, Reg. Nov. 99. in 6. Vivianus in §. cit. Moneta de Decimis cap. 4. n. 75. & Barbosa in *e. Sciantis cit. n. 16.*

Dubium tertio est, an Novalium decimas in aliena parochia percipiat, qui in ea decimas præscripsit. In quo Negativa regulariter verissima & *e. Cùm contingat* 29. decisa est, secundum eorum Summam & sensum apud Interpp. receptum. Ratio clara est; quia, cum sine possessione vel quasi præscriptio non procedat,

procedat, Reg. 3. in 6. & ista stricta sit interpretationis, plus præscriptum non censetur, quam possessum fuit: decimæ autem ex Novalibus recens exurgentibus provenientes ab eo, qui veteres præscripsit, nunquam fuere possessæ, Panorm. in c. cit. n. 9. cit. Rebuffus g. 14. n. 9. Covarruvias cap. 17. n. 13. & Suarez cap. 20. n. 9.

116. Dixi, Regulariter, propter e. cit. verba, Nisi, qui alienas decimas percipere solebant, rationabilem causam ostendant, ex qua appareat, Novalium decimas ad ipsas pertinere: quibus aperte insinuat cum veteribus aliquando Novalium decimas acquiri: sicut contingit Primò, si cum illarum, etiam ex uno vel pluribus Novalibus provenientium decimarum possessio inchoetur, & tempore Jure definito, hoc est, quadraginta annis cum titulo vel immemoriali tempore continueatur, arg. c. 1. de Præscript. in 6. cit. Rebuffus g. 14. n. 17. & Moneta n. 85. Secundo, si cum veteribus etiam plurium Novalium, in ejusdem prædii & fundi diversis partibus successivè exurgentium, decimæ semper percipiuntur; cum enim tali casu, sicut veteres, sic & Novalium cum tempore exurgentium decimas percipiendi jus possideatur, cum illis has quoque percipiendi jus præscribetur, cit. Moneta n. 88. & Rebuffus n. 20. Tertiò, si, qui decimas veteres præscripsit, ex sylva, palustris aliòve loco, ab hominum memoria non cultus, decimarum nomine utilitatis aliquid v.g. ligna, virgulta, glandes, arundines percipit, arg. c. Cum in rna 30. quia hujusmodi terra possessa fuit tanquam obligata ad decimas; ac proinde istas ex ipsa culta percipiendi jus cum tempore præscriptum est, Panorm. in c. Cum contingat cit. n. 9. Rebuffus l. cit. n. 22. & Gutierrez Lib. 2. Q. Q. Canon. cap. 21. n. 102.

Præterea hac in re observanda & custodienda est locorum Consuetudo: vi cuius alieni terra ab hominum memoria sterili & inculta, humanæque industriæ & cultu in vineam aut agrum conversa primò duntaxat, & in Bavaria nostra tribus solum annis censetur Novalis; ut fructuum ex ea provenientium decimæ primò vel tribus tantum annis solvendæ sint Parocho: postea verò aliis, si qui veteres decimas privilegio, præscriptione aliòve titulo obtineant, sint solvendæ, ut refertur Landrecht Tit. 28. cap. 13. Quæ Consuetudo, sicut legitime præscripta, sic etiam valde consona est rationi: cum per eam decimarum confusio, & istius comites innumeræ lites decimales tollantur vel diminuantur.

ARTICULUS VIII.

De Causarum Decimarum Judice, Decimisque fraudantium Penes.

SUMMARIUM.

113. Super decimis negatio ad eundem est judex.
114. Proposta Actione Confessoria,
115. Rei Vindicatione,
116. Conditione ex Canone,
117. Vel Possessorio Interdicto.
118. In Petitório super decimis cognoscit Judex Ecclesiasticus:
119. Nisi decima in laicos perpetuò fuerint translata.
120. Idem judex est in Possessorio, cum reus clericus.
121. Vel cause possessionis admixta est questio Juris.
122. Cum hæc non miscetur & reus laicus est, causa est Mixti Fori.
- E e e 3   123. Qua